

GERICHT BAGGENAFSCHOT HOE STADSWIJNEN IN ROSTOCK INGEPERKT WERDEN

Voor de Noord-Duitse stad Rostock is door wetenschappers een nieuw bejagingsconcept ontwikkeld om de schade door wilde zwijnen in de stad en omliggende dorpen te beteugelen. Dr. Konstantin Börner en dr. Hinrich Zoller beschrijven de methodiek en de resultaten in dit artikel.

'Ongeveer tien jaar geleden is het allemaal begonnen. Wilde zwijnen zorgden in de stad Rostock in toenemende mate voor problemen. In het bijzonder in de stadsdelen Markgrafenheide, Gehlsdorf en Toitenwinkel, waar de schade enorm was,' zegt Jörg Harmuth, manager bosbouwbedrijf van de stad Rostock. Om de schade te herstellen moest de stad jaarlijks tot 100.000 euro vergoeden. Gevolgschades bij bedrijven, volkstuintjes en privéterreinen waren niet bij dat bedrag inbegrepen. De totale schadepost viel daardoor veel hoger uit.

Daar komt nog bij dat er diverse contactmomenten tussen wilde zwijnen en honden zijn geweest. In zeker twee gevallen liep zo'n ontmoeting voor de honden dodelijk af. 'Voor ons een onacceptabele situatie. We moesten ingrijpen en hebben samen met de Universiteit van Rostock gezocht naar een wetenschappelijk onderbouwde oplossing. Dat kost ook geld en tijd maar levert uiteindelijk een langetermijnoplossing op die samen met de burgers, lokale overheden en de jagers kunnen worden geïmplementeerd.' vervolgt bosbaas Harmuth. Uiteindelijk is het project gefinancierd met budget van de Hanzestad Rostock en de jachtbelasting van de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern.

Nauwkeurige data en analyses

Om de door wilde zwijnen veroorzaakte schade effectief te kunnen bestrijden, moest eerst worden onderzocht hoe de dieren zich in de probleemgebieden gedragen. Daarvoor was het zaak om een aantal baggen te kunnen volgen. Vanaf 2012 tot 2015 werden met behulp van stevige kastvallen 85 baggen gevangen en geormerkt; 44 dieren kregen ook een GPS-zender. Zo konden in die periode ruim 47.000 locatiepunten worden geregistreerd. Dr. Hinrich Zoller gebruikte die data om een zeer nauwkeurig beeld te creëren van de locatie in combinatie met het tijdstip. Wat ook zichtbaar moest worden, waren gedragsverschillen door de seizoenen heen, het reageren op jachtactiviteiten en andere verstoringen van de baggen.

Daarnaast moesten mogelijke daginstanden, wissels en de voorkeursgebieden voor voedselinname in kaart gebracht worden. Bij die laatste ging het vooral om bijvoorbeeld illegaal bijvoeren of een voorkeur voor bepaalde planten of andere eiwitleveranciers. Uit die analyses moesten concrete jachtstrategieën en beschermingsmaatregelen voor kwetsbare gebieden worden ontwikkeld. Een laatste punt was gewijd aan public relations. Want tegelijkertijd moest de bevolking door middel van gerichte bewustmakingscampagnes worden geïnformeerd over de noodzaak van het afschot.

Verskillende benutting van de omgeving

De resultaten van het gebruik van de omgeving toonden snel aan dat het door een zender gevolgde wilde zwijnen kon worden verdeeld in twee soorten gebiedsbenutting. Zo behield een deel van de dieren in het gebied Markgrafenheide zijn natuurlijke gedrag en vermeed het de stedelijke gebieden. De tweede groep was het eigenlijke probleem maar gaf ook het beste inzicht in de structuur en het gedrag van de rotte. Deze dieren gebruikten, één uitzondering daargelaten, altijd de rietvelden van Markgrafenheide als daginstand. Vandaaruit wisselden ze in de avond en nacht steeds naar de omliggende akkers, het bos en de overige rietgebieden. Afwijkingen op hun natuurlijk gedrag waren vooral zichtbaar in de periode augustus tot maart. Toen maakten ze vooral uitstapjes naar de dorpskernen van Markgrafenheide en Hohe Düne; die laatste is trouwens meer een grote jachthaven dan een dorp. De moeilijkheid was om de probleemdieren te identificeren met daarbij de door hen benutte toegangspassages. Maar gelukkig konden aan de hand van de gezenderde dieren drie 'toegangspoorten' tot de bewoonde gebieden worden bepaald.

Preventieve maatregelen

Parallel aan het ontwikkelen van mogelijke bejagingsstrategieën werden in de bewoonde gebieden eerst de voedselbronnen zoals tuinafval en composthopen geëlimineerd. Dat gebeurde door de gemeente in samenwerking met het bosbouwbedrijf. Daarnaast werden in de omgeving beschikbare dekking en daginstanden voor wilde zwijnen onderzocht op de mogelijkheid ze te verwijderen of in aantal te verminderen. Het afwijkende gedrag van de nauwelijks nog mensenschuwe wilde zwijnen om dichtbebouwde en bewoonde gebieden te bezoeken, wordt binnen de rotte door de leidende bagge aan de volgende

 Dr. Konstantin Börner (1978) heeft sinds 1996 zijn jachtakte. Hij studeerde biologie en agrarische wetenschappen. Hij promoveerde op het onderwerp 'de rode vos' aan de Humboldt universiteit in Berlijn. Momenteel is hij wetenschappelijk medewerker bij het Leibniz-Institut für Zoo- und Wildtierforschung.

Daginstanden, wissels en de voorkeursgebieden voor voedsel en rust werden met GPS in kaart gebracht.

hoogste in rang doorgegeven. En die geven het op hun beurt weer aan hun nakomelingen door. Die nakomelingen worden als het ware gevormd om in de stedelijke omgeving te (over)leven. Dat betekent dat een op deze wijze geconditioneerde big als volwassen dier dat als natuurlijk gedrag vertoont en als vanzelfsprekend steeds terugkeert naar de stad. Om de overdracht van dat gedrag te onderbreken, moet een nieuwe bejagingsmethode worden ontwikkeld die afwijkt van de traditionele normen en vormen.

Nieuw beheersconcept

De nieuwe aanpak is onder meer gericht op interventie in de klasse van volwassen baggen, rekening houdend met § 22 lid 4* van de nationale jachtwetgeving (bescherming van de ouderdieren). De inzet concentreerde zich volledig op de individuele dieren en de rottes die zich in de stedelijke gebieden begaven. Door het afschieten van de rotteleiders beoogde men drie effecten:

- 1 Omdat, op basis van de opgedane kennis, het belopen van de 'verboden' gebieden van Markgrafenheide steeds om incidentele uitstapjes ging, werd aangenomen dat afschot van een paar leidende dieren zeer snel effect zou hebben. Volgens deze theorie zou de rotte op termijn de uitstapjes niet meer herhalen.
2. Na het afschieten van de leidende bagge moest op grond van het ontbreken van leiding ervan worden uitgegaan dat het aanlopen van bewoonde gebieden flink minder zou worden.
- 3 Gebaseerd op de gangbare bejagingsmethodiek zijn de leidbaggen oude zeer ervaren dieren die een groot deel van hun nageslacht zijn kwijtgeraakt door afschot van 'hun' biggen en overlopers. Daardoor zijn de leidbaggen geconditioneerd om zeer voorzichtig in de 'verboden' gebieden te manoeuvreren. Is zo'n leidbagge geschoten, dan

ontbreekt de overdracht van aangeleerd gedrag en zullen de nakomelingen en de zwijnen lager in de rangorde, eenvoudiger te bejagen zijn.

Baggen in beeld

Voor de realisatie van het project werden acht voerplekken aangelegd in het gebied waar de zwijnen hun uitstapjes maakten. Er werd aan acht jagers een ontheffing gegeven om de zwijnen in de Markgrafenheide te bejagen. Vanwege het hoge risicopotentieel werd de jacht in de dorpskern achterwege gelaten. Vanaf dag één waren alle voerplekken bezet met goed geïnstrueerde jagers. Hun opdracht was om alleen maar volwassen baggen te schieten. Ander zwartwild zoals biggen, mochten alleen worden gedood na overleg met de projectleider en pas eerst nadat de bagge was geschoten. Zoals gehoopt kwamen op de eerste dag drie volwassen baggen en een big op het tableau. Het verder afschieten van potentiële stadsbaggen leidde al na 2,5 maand tot een afname van de schadedruk. In de periode 2013-2014 konden in totaal 24 zwijnen worden gedood. Hiervan waren er acht van de leeftijdsklasse 2 (2 jaar en ouder). De gemiddelde leeftijd van deze acht dieren werd aan de hand van slijpplaatsjes van de kiezen bepaald op 6,5 jaar.

Resultaten en conclusies

Duidelijk werd dat de wilde zwijnen - voorzien van een zender - een ingewikkelde manier hadden om het gebied te gebruiken. Uit analyses bleek dat de onderzochte populatie wilde zwijnen verschillende soorten behoeftes had waardoor ze effectief gebruik maakte van het gebied en het voedselaanbod. Naast andere eigenschappen is dit een belangrijke basis voor de succesvolle overlevingsstrategieën van deze diersoort. Door het sociale leervermogen van de zwijnen kan het binnen de bebouwde kom zover komen dat er zich stedelijke subpopulaties

ontwikkelen die de bewoonde gebieden amper nog verlaten. De nieuw ontwikkelde jachtstrategie druipt in tegen de gebruikelijke conventies want het richt op de het bejagen van volwassen baggen. Op enkele uitzonderingen na wordt het afschieten van volwassen baggen in de Duitstalige gebieden bijna nooit uitgevoerd en soms zelfs bestraft met hoge straffen.

Ondanks de aanbevelingen van de wetenschappers om een bepaald percentage van het vrouwelijk deel van de populatie te af te schieten, hebben veel jagers weerstand tegen de methode. Dat zou te begrijpen zijn als een populatie in balans is. Maar wat vandaag de dag nog flink wordt onderschat is het enorme reproductievermogen van wilde zwijnen. Moet een zwartwildpopulatie gereduceerd worden, dan is het schieten van baggen onontbeerlijk. Populatiebeheermodellen laten duidelijk zien dat zelfs in het geval van het afschieten van volwassen dieren er nog steeds 60 procent van alle biggetjes geschoten zou moeten worden om de populatie niet te laten groeien.

Het voorbeeld van Rostock is mogelijk moeilijk te spiegelen naar 'normale' gebieden vanwege de speciale omstandigheden maar het illustreert de mogelijkheid van gerichte populatiereductie. Zo is het daar gelukt om door effectieve jacht de stedelijke populatie wilde zwijnen aanzienlijk te verminderen. Als een duidelijke indicatie van het succesvolle concept zijn de districten Markgrafenheide en Hohe Düne twee jaar lang schadevrij. 🐷

*§ 22 Absatz 4 Bundesjagdgesetz: In den Setz- und Brutzeiten dürfen bis zum Selbstständigwerden der Jungtiere die für die Aufzucht notwendigen Elterntiere, auch die von Wild ohne Schonzeit, nicht bejagt werden. Die Länder können für Schwarzwild (...) sowie für nach Landesrecht dem Jagdrecht unterliegenden Tierarten aus den in Absatz 2 Satz 2 und Absatz 3 genannten Gründen sowie zur Bekämpfung von Tierseuchen Ausnahmen bestimmen.

Praktisch vertaald

Tijdens de zoogperiode mogen de voor de biggen noodzakelijke baggen niet bejaagd worden. Deelstaten kunnen daar echter van afwijken wanneer er gegronde redenen zijn, zoals verstoring van het biologisch evenwicht, grote schade aan cultuurlandschappen, voor wetenschappelijke doeleinden of het bestrijden van dierziektes e.d.

